

TENEN

Dansk Tekstilhistorisk Forening

14. årgang, nr. 3

Vinter 2004

EN LANGÆRMET DRAGT SYET AF GRØNLANDSK VADMEL I 2/2 KIPER. ILLUSTRATION FRA BOGEN "SOM SYET TIL JORDEN: TEKSTILFUND FRA DET NORRØNE GRØNLAND". BOGEN ANMELDES PÅ SIDE 22.

Indhold:

Vævning i Vendsyssel	side 3
Generalforsamling i Sønderborg	side 9
Året 2003 er gået og det er godt at tænke på foråret som er på vej	side 10
Billedtæpperne fra Skærbæk - den glemte verdenskunst	side 11
Storvask, Rolf Krake og pandekager	side 13
Med nål og guldtråd – et foredrag om guldbroderi	side 17
Besøg i Klunkehemmet	side 18
Fanøkvindernes dragt	side 19
Boganmeldelser	side 22
Arrangements- og udstillingskalender	side 25
Kære medlem	side 25
Telefonliste for TENENs bestyrelse mv.	side 27

TENEN Dansk Tekstilhistorisk Forening

Formand: Annet Laursen Skjelsager, Dorthesvej 2, 3520 Farum, telefon 44 95 05 55
Næstformand: Lone de Hemmer Egeberg, Gærdet 12, 3460 Birkerød, telefon 45 81 15 97
Kasserer: Anni Mejdahl, Nibsbjergvej 10, 7500 Holstebro, telefon 97 42 37 86
Giro nummer: 143-0130

Medlemsskab tegnes hos kassereren. I 2003/2004 er prisen pr. år 175 kr.
Medlemmer får tilsendt tidsskriftet TENEN.

Tidsskriftet **TENEN**

Redaktion: Hanne Frøsig Dalgaard, Bredebovej 33, 6.tv, 2800 Lyngby, telefon 45 88 32 67,
ePost hfd@tdcadsl.dk • Lone de Hemmer Egeberg, telefon 45 81 15 97,
ePost vdbloom@worldonline.dk • Vibeke og Frits Lilbæk, telefon 48 17 16 47,
ePost vofl@get2net.dk

Sats og billedbehandling: Frits Lilbæk • Digitaltryk: VesterKopi • ISSN: 0906-9526

Copyright © TENEN og forfatterne • 11.01.2004.

TENEN udkommer fire gange om året – sidst i månederne juli, oktober, januar og april.

Deadline for redaktionelt stof er seks uger før eller efter aftale med redaktionen.

Artikler og indlæg sendes til Hanne Frøsig Dalgaard
– meget gerne maskinskrevet, på diskette eller med ePost.

Annoncepriser: 1/1 side: 525 kr. 1/2 side: 300 kr. 1/4 side: 185 kr. 1/8 side: 135 kr.

Ældre numre af TENEN kan købes ved henvendelse til foreningens kasserer
– så længe lager haves. Prisen er 45 kr.

Flytning meddeles til Post Danmark. Husk at skrive, at du abonnerer på
TENEN, blad nr. 03200 og oplys dit medlemsnummer.

Internet: <http://tenen.subnet.dk> eller <http://tenen.does.it>

VÆVNING I VENDSYSSEL

I bogen Damask og Drejl, side 124, fortælles det, at der var aktive landsbyvævere længere i Vendsyssel end i det øvrige Danmark, og at de fleste af dem var kvinder. Nogle af disse kvinders håndskrevne vævebøger er blevet respekteret af deres efterkommere, for utroligt mange af dem er bevaret og overdraget til lokale museer. Jeg kom ind i denne interessante verden ved et tilfælde.

Krestine Larsens vævebog

I 1999 fik jeg overdraget en lille gammel håndskrevet vævebog af væveren Margit Mølgaard, Århus, kort før hun døde. Hun havde fået bogen fra en anden væver, Ellen Damsgaard, og bad mig om at fortsætte arbejdet med at tyde indholdet og om muligt forsøge at få den udgivet, så andre vævere og væveinteresserede kunne få et spændende og sjældent indblik i en nordjysk vævers arbejde for ca. 100 år siden.

Med beredvillig hjælp fra Egnsamlingen for Pandrup Kommune er det lykkedes at finde frem til lidt af historien bag vævebogen.

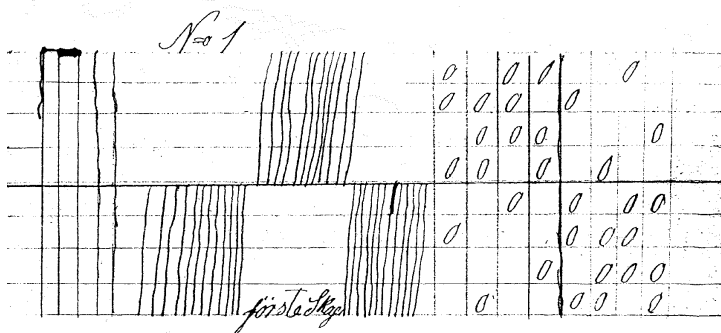
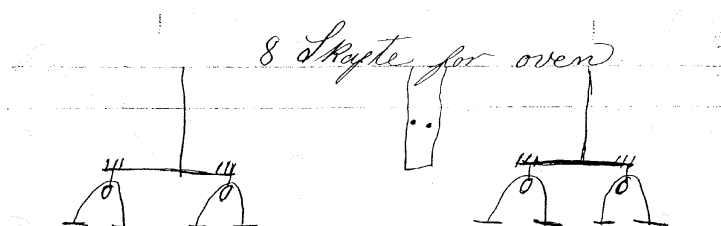
*

Kristine Thomine Larsen blev født den 19. september 1884 og døde den 28. december 1950. I kirkebogen er navnet stavet Kristine, et andet sted står der Chrestine, men i vævebogen har hun selv og hendes søn skrevet Krestine, så det er den udgave af navnet, jeg har brugt.

Krestine boede det meste af sit liv i Brødslev mellem Saltum og Ingstrup, lidt syd for Løkken. Hun

var født uden for ægteskab og blev selv ugift mor som 18-årig, da hun i 1902 fik en søn, der blev døbt Johan Ebert Nielsen. Johan blev en kendt person på egnen, en altmuligmand med usædvanlige evner, og i dag kan hans stue ses på Saltum Museum. I et avisinterview i anledning af Johans 85-års fødselsdag fortalte han om sit barndomshjem i Brødslev. Det var et lille stråetækt hus med to rum, køkken og stue. I stuen var der en bilæggerovn og en seng, hvor Johan sov sammen med sin mor og sin mor-mor, som boede hos dem. Når Krestines væv var sat op, var der knebent med plads. Da de i 1908 flyttede ind i det lidt større nabo-hus, følte det som et slot efter det første lille hjem. Husene findes ikke mere; de blev revet ned i 1956 i forbindelse med en vejudvidelse, og Johan, der var ugift og siden mode-rens død i 1950 boede alene, flyttede til Ingstrup, hvor han levede til sin død.

Engang i 1980-erne forærede Johan sin mors væv og vævebog til nogle venner, et ægtepar fra Århus, der havde sommerhus i nærheden. De brugte væven, men ikke vævebogen, så den overlod de til en af deres bekendte, den før omtalte Ellen Damsgaard. Nu hvor mit arbejde med bogen er afsluttet, ligger den på Saltum Museum. Væven havnede senere ad omveje på Thisted Museum. På grund af de oplysninger der fulgte med, blev man klar over, at den ikke kom fra dette område, så den indgik aldrig i Thisted Museums samlinger. Derfor kunne Egnssamlingen for Pandrup

Fra Krestines
vævebog: Opsæt-
ning til drejl på
to partier (her
skaktern), 8 skaf-
ter, uligesidet
korskipper.

Ram

Denne Indbinding hører til alle de

8 Skæfte. Mønstre

Kommune i 2003 hente den hjem til Saltum. Desværre er væven i ret dårlig stand, så den er gemt væk, men den har stor lighed med de to andre væve, som museet har udstillet, bl.a. samme lidt specielt udformede slagbord og samme oprindelige blåmaling, så de er muligvis fremstillet samme sted.

Krestine har måske lært at væve omkring 1900 hos en væver ved navn J. Lydert i det nærliggende Fårup (mundtlig oplysning fra lærer Jørgen Jørgensen, Saltum, til Ellen Damsgaard). Det tidligste årstal i vævebogen er 1902. Vævningen var dog slet ikke nok til at forsørge dem alle tre i det lille

hjem. Johan fortalte om sin mor, at hun arbejdede i tørvemosen, ved høstarbejde og malkning, hun hjalp kogekonerne ved fester på egnen og gjorde rent i skolen. Når der var en ledig stund, strikkede eller vævede hun.

Man kan ikke undgå at få dyb respekt for Krestine Larsen. Under så beskedne levevilkår og med sandsynligvis meget begrænset skolegang har hun, ved siden af det hårde fysiske arbejde for at bjærge føden til sig og sine, formået at samle en stor væveerfaring og have så stor en produktion, som det fremgår af hendes vævebog.

Det er en lille slidt og gulnet bog med løse sider og papomslag. Nogle af siderne er misfarvede, andre steder er skriften falmet, som om bogen har ligget opslået her i længere tid, og kanterne er ved at smuldre.

Første del af bogen begynder med en serie omhyggeligt skraverede drejlsmønstre, som kunderne formentlig kunne vælge imellem, når de bestilte en dug eller lignende, og de næste sider rummer de tilhørende vævetechniske oplysninger. Derefter følger resten af de vævemønstre, som Krestine havde lært. I denne del af bogen er der hist og her nogle spredte notater, og på nogle af de ledige sider har Krestine skrevet hele teksten til salmen "Nærmere Gud til Dig". Desuden er der en masse ubehjælpssomme streger, der kunne være den lille Johans første forsøg på at tegne.

Anden del finder man, når man vender bogen om og begynder fra den anden ende. Her er der først nogle sider med grundlæggende væve regler og derefter det som gør bogen specielt interessant: Krestines notater om de enkelte væveopgaver. Vi får at vide, hvad hun vævede (men desværre kun sjældent hvilken binding), hvilke garner og kamme hun brugte, hvor langt og hvor bredt det var, hvad hun fik for det, og undertiden tillige hvem der havde bestilt det. De allersidste sider af denne del er næsten ulæselige. Vi ved ikke, hvor mange år de ca. 80 væveopgaver, som er beskrevet, strækker sig over (det seneste årstal i bogen er 1922, og det er skrevet af Johan). Derfor er det ikke muligt at sige, om den efterhånd-

den meget usikre skrift skyldes alder eller nedslidt helbred.

Det er imponerende, hvor bredt et væverepertoire Krestine spændte over. Det strækker fra lommestørklæder over håndklæder, dugedrejl, gardiner og kjolestoffer til bolster og gulvtæpper.

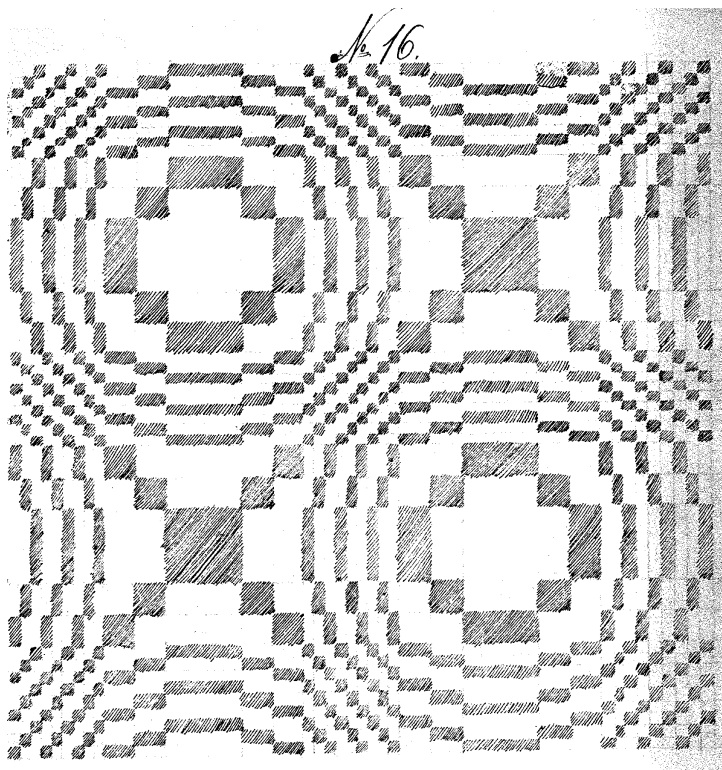
Det eneste stykke af Krestines produktion, jeg har set, er et ganske lille stykke halvaldnt stof med smalle røde striber, men det er jo ikke umuligt, at der stadig findes noget i gemmerne hos familierne på egnen. I Saltum Museums årbog for 2004 vil der være en artikel om Krestine Larsen og en liste over de kunder, der er nævnt i hendes notater. Vi håber, at det vil få deres efterkommere til at kikke efter i skabe og skuffer.

Andre gamle håndskrevne vævebøger

Da jeg besøgte Egnssamlingen i Saltum for at aflevere Krestines Larsens vævebog, viste det sig, at de havde en håndskrevet vævebog mere, samt en fotokopi af en endnu ældre.

Den første har betegnelsen "Marie Nielsens Opskrifts- og Mønsterbog til Vævning", og inden i den står der: "Bogen Tilhører Anna Billeskov Jensen, Nr. Saltum". Denne bog, et slidt, rødt stilehefte, ser ud til at være samtidig med Krestine Larsens vævebog, hvis man kan dømme ud fra skrift og notationer. Den har også mange ligheder med den, f.eks. er mange af mønstrene og bemærkningerne til dem identiske; selv nogle opbindinger med fejl er helt ens. Rækkefølgen er imidlertid anderledes, og der er også

*Fra Maries væve-
bog: Drejlsmøn-
ster på 3 partier,
12 skafter, ulige-
sidet korskipper.*

andre mønstre. Den ene kan ikke være skrevet af efter den anden, men de må have et fælles udgangspunkt.

På den anden vævebog (fotokopien) står der: "Ane Marie Chrestensdatter: Vævebog". Den er mindst en generation ældre end Krestines og Maries vævebøger, for teksten er skrevet med gotisk håndskrift. Den indeholder muligvis materiale fra andre vævebøger, for der optræder forskellige mønstre under samme nummer, og samme mønster under forskellige numre. Desværre er der ingen oplysninger om, hvor den oprindelige vævebog befinder sig. Det er ekstra

ærgeligt, fordi man kan se af fotokopien, at der i originalen sidder små stofprøver ved mange af vævemønstrene. Denne bog har mange af de samme mønstre som Krestines og Maries bøger, og kunne altså være et af forlæggene, men der er også mange forskelle.

*

Erkendelsen af, at Krestine Larsens vævebog muligvis ikke var helt så enestående, som jeg havde troet, fik mig til at søge videre omkring. Det viste sig, at Aalborg Historiske Museum og Hjørring Museum også lå inde med håndskrevne vævebøger, og ifølge bogen Damask og Drejl er der yderligere

*Tosel (=lærred).
Ruder og
Slangegange.
Fodtræer
(=tramper).
Trædes frem og
tilbage.*

*Bolster i 8
Skafter.
Fodtræer.*

*Bolster i 4
Skafter.
Fodtræer.*

nogle stykker på Bangsbo Museet i Frederikshavn.

Ud over det førnævnte materiale i Saltum har jeg foreløbig kun gennemgået materialet i Aalborg. Det drejer sig om to tynde hefter og en del løse blade, og de er skrevet med gotisk håndskrift. På det ene hefte står der: "Denne Wævebog tilhører Nicoline Kirstine Christensdatter, Sdr. Kjettrup, Aar 1851". Også i dette tilfælde er vi så heldige at have nogle oplysninger om væversken.

Julie Nicoline Kirstine Christensdatter blev født i Sdr. Kettrup den 19. oktober 1826. I 1855

blev hun gift med Johannes Christensen Frøstrup, og de flyttede til en lille ejendom i Grønhøj ikke langt fra havet. De havde nogle får og dyrkede lidt hør, og Nicoline spandt og vævede af disse materialer, men kun til familiens eget brug. Hun vævede ikke for andre som Krestine. Nicoline døde den 19. maj 1907. (Oplysningerne stammer fra bogen "En Frøstrupslægt fra Vendsyssel", samlet af William Nielsen, udgivet 1975. Museet har en fotokopi.)

Der er ikke noget navn på det andet hefte, men på et af de løse ark står der: "Boline Johansen

Løft. d. 1. og 2. gang
 Løft. d. 3. og 4. gang

Løft i 8 Skud

Løft i 4 Skud

1878", og på nogle af de andre løse blade er der et par små stofprøver.

*

Kort efter at jeg var kommet så langt, blev jeg ringet op fra Saltum. De havde fundet endnu et lille vævehefte i deres gemmer, og jeg fik tilsendt en fotokopi. Det er et endnu mindre hefte end de forrige, og det indeholder ingen vævemønstre, kun vævenotater. På omslagets inderside står der Anna Bille-skov Jensen, Nr. Saltum, altså den samme der har ejet "Marie Nielsen Opskrifts- og Mønsterbog til Vævning". Nederst på en af de andre sider står der Else Lydert, skrevet med en skrift, der ligner alle notaterne, så det kan være navnet på den oprindelige ejer. Skrift og stavemåde ligner Krestine Larsens, så det tyder på, at de er nogenlunde samtidige. Om Krestine Larsen fik vi i øvrigt at vide, at hun muligvis havde lært at væve hos en væver ved navn J. Lydert. Er referencen forkert? Skulle det måske være Else Lydert? Eller er Else en datter af den førnævnte J. Lydert, og har hun i så fald fortsat faderens (eller moderens) virksomhed? Det er rent gætteri, indtil der måske dukker yderligere oplysninger op.

Det er kun hos Krestine Larsen og Else Lydert, vi finder optegnelser om hvad de faktisk vævede. De andre vævebøger er udelukkende samlinger af mønstre, opbindinger osv. Måske var de to de eneste af de her nævnte, der vævede på bestilling? Det bliver interessant at se,

hvad de fire bøger i Hjørring plus dem i Frederikshavn kan fortælle.

*

Alle disse håndskrevne vævebøger og notater må have repræsenteret en viden, der blev værdsat. Det ser ud til, at man indsamlede andre væveres efterladte skrifter, ud over egne notater, og det er åbenbart sket gennem flere generationer. Når man tænker på, hvor let de uanselige hefter eller løsblade kunne være stoppet i den nærmeste kakkellov af en ukyndig hånd, bliver man taknemmelig over at få lov til at gennemgå alt dette materiale, som også kan være til inspiration for nutidens vævere. Det giver os en forbindelse tilbage til et samfund, hvor selvforsyning, genbrug og naturalie-økonomi var midlerne til at overleve, og det er faktisk kun 100 år siden.

Elsa Krogh

væver og forlægger – vævelitteratur

Efterskrift:

De tre tegninger illustrerer hver sin notation. På Krestines tegning er der lodrette streger ned over de streger, der angiver skafterne. Det betyder en sølning ligeover. Krestines væv er for øvrigt en trissevæv med 8 skafter og med sideskamler. Mariens tegning er en ren partitegning. Der er en separat sølningstegning (ikke med her). På Anes øverste tegning: Små lodrette streger angiver de enkelte trendtråde fordelt på skafterne, på de to andre tegninger er trendtrådenes rækkefølge vist med tal, fordelt på de relevante skafter.

TENEN holder generalforsamling i Sønderborg

- lørdag den 13. marts 2004 kl. 14:30

Den årlige generalforsamling i TENEN – Dansk Tekstilhistorisk Forening afholdes i Museet på Sønderborg Slot, hvor der i perioden 23. 1. til 18. 4. vises en stor udstilling med billedtæpper fra Væveskolen Skærbæk (1897 til ca. 1920).

Program: Der forsøges arrangeret fælles bustransport fra København med opsamling undervejs, se nedenfor.

Kl. 13.00: Samling ved indgangen til museet. Rundvisning.

Kl. 14.30: TENENs generalforsamling:

Dagsorden ifølge vedtægterne:

1. Valg af dirigent.
2. Navneopråb.
3. Formandens beretning. Den er trykt i dette nummer af TENEN.
4. Godkendelse af formandens beretning.
5. Indkomne forslag der har betydning for budget.
6. Fremlæggelse af revideret regnskab og budget.
7. Fastsættelse af kontingent.
8. Valg til bestyrelse for 2 år ad gangen, i lige år vælges 4 bestyrelsesmedlemmer og i ulige år vælges 3 bestyrelsesmedlemmer. På valg er: Lone de Hemmer Egeberg, Hanne Frøsig Dalgaard, Vibeke Lilbæk samt Lis Slottved, der alle modtager genvalg.
9. Valg af revisor og 2 bestyrelsessuppleanter for 1 år.
10. Øvrige indkomne forslag.
11. Eventuelt.
- 11a. Kaffe. TENEN er vært ved kaffe med sønderjysk brødtort.
12. Kulturelt tekstilt indslag – kl. 13 og kl. 16. (se oven- og nedenfor).

Referent er et medlem af TENENs bestyrelse. Referatet underskrives af dirigenten og bringes i førstkomende medlemsblad.

Kl. 16.00: Rundvisning i Dronning Dorotheas Kapel ved museumsassistent Hanne Smedemark.

Kl. 17.00: Afslutning.

Fællestransport København – Sønderborg og tilbage igen:

Kl. 07.00: Fra Lyngby Station – fra Værløse Station kl. 7.15 – fra Greve Station kl. 7.45. Eventuelt flere opsamlingssteder undervejs. Forventet ankomst til Sønderborg kl. 12:30.

kl. 17.00: Fra Sønderborg. Eventuelt afsætning undervejs. Forventet ankomst til Greve Station kl. 21.45 – til Værløse Station kl. 22.15 – til Lyngby Station kl. 22.30.

- Prisen:** Fællestransport koster 415 kr., hvis der er 30 deltagere.
Entré mv. 25 kr. for medlemmer og 65 kr. for gæster.
- Tilmelding** straks eller senest 15. februar til Annet Laursen Skjelsager, tlf. 44 95 05 55. Betaling skal ske efter aftale med Annet senest den 6. marts 2004 på TENENs giro 143-0130.
- PS.:** For at få fyldt bussen op har vi også indbudt Greve Væveklub til at køre med, og det er "deres" bus vi bruger.
Ændring i program og pris kan eventuelt forekomme.

Formandens beretning:

Året 2003 er gået og det er godt at tænke på foråret som er på vej

Vi har nået meget siden generalforsamlingen på det nyrestaureerede Gl. Estrup i marts måned. Vi så bl.a. gobelinserien i riddersalen, der som motiv har Jørgen Skeels otte herregårde. En fin serie fra 1600-tallet, som man ved bemærkelsesværdigt lidt om.

Bestyrelsen blev genvalgt, og det lykkedes at få to nye suppleanter med, nemlig Birgitte Mailand, Århus, og Flemming Lundholm, Ribe.

*

3 spændende temadage har vi haft:

- 14. juni til Dronning Ingrid's meget smukke kjoler i Amalienborgsmuseet, hvor Sonja Fritze fortalte om det vanskelige arbejde med at gøre de skrøbelige tekstiler præsentable.
- I september til Gerda Rytters imponerende samling gennem 99 år på Færgegården i Jægerspris.
- Endnu en afrunding af serien med gobelin-ekskursioner fandt sted i oktober, hvor vi så og hørte om de nyvaskede Fröhlich-tapeter i Københavns Rådhus.

Den efterhånden traditionelle skovtur gik i år til Kongs Museer for hørproduktion og blegen og re-

sterne af det øvrige anlæg i Vintersbølle. Vi havde flot vejr og flere meget kompetente lokale guider.

Og juleturen gik til den julepyntede og fantastisk veludstyret – ikke mindst tekstil set - klunkelejlighed i Nationalmuseet.

Alle arrangementerne har været godt beskrevet her i bladet og tak til alle som bidrager med ideer, praktisk arbejde og hyggelig deltagelse, det er dejligt at kunne samles om vore spændende tekstiler og udveksle erfaringer.

*

Der har igen i år været mange spændende artikler og fine boganmeldelser i bladet, og det var helt utroligt at Lise Warburg i sin artikel fik sat navne på billederne af den gamle generation af gobelinvæversker. Måske kan flere af vore medlemmer komme med svar til gamle billeder og værksteder. Tak til alle skribenterne fordi vi får disse unikke indlæg i bladet.

Vi får mange glade tilbagemeldinger fra medlemmerne med tak for det gode blad. Det er dejligt at få disse reaktioner for det er et stort arbejde, vores redaktion gør, og de bruger meget af deres fritid på ulønnet at lave bladet. Derfor

kan der ikke gives præcise udgivesdatoer. Tak til redaktionen for deres nu mangeårige kæmpe indsats.

Det blev også året hvor vi fik en hjemmeside, den er spændende og flot, stor tak til Frits Lilbæk fordi han også har påtaget sig dette.

Salget af vore udgivelser, CD-rom'en og Tråden i øjet går pænt, vi har stadig lidt på lager som vi gerne sælger af.

Vi kommer til at vurdere foreningens økonomi i forhold til de portoforhøjelser, som er varslet pr 1. marts; vi kan søge om tilskud, men kender ikke resultatet endnu. Det kan betyde, at vi må lægge bladportoen på kontingentet, sende færre blade ud eller begrænse os til et blad, der kan sendes for alm. brevporto. En ny redaktion vil finde en løsning på dette.

Vi nåede vel ikke alle vore mål for året der gik, men arbejdet fortsætter, og måske har vi haft for sto-

re ønsker, men det er jo godt at have noget at arbejde videre med.: Luksusforordninger, CD-udgivelser, forklædeprojektet.

*

Vi ser frem til mange flere og gode år for vores dejlige forening, og vi lægger ud med at holde generalforsamlingen på Sønderborg Slot – det skulle egentlig have været på Sjælland i år; men udstillingen med de berømte men sjældent sete vævninger: "Den glemte verdenskunst fra Skærbæk" trækker os som magneter, og vi har overgivet os og tror, at vore medlemmer tilgiver os og tager med til Sønderborg.

*

Jeg vil hermed takke bestyrelsen for godt og inspirerende samarbejde i det forgangne år. Det er dejligt at være formand i TENEN.

På bestyrelsens vegne:
Annet Laursen Skjelsager

BILLEDTEPPERNE FRA SKÆRBÆK - den glemte verdenskunst

De var tyske, de var ildesete, de blev et symbol på jugendstilen. Nu vises de for første gang på en stor udstilling i Danmark - på Sønderborg Slot!

For lidt over 100 år siden, i 1896, startede en museumsdirektør og en præst en væveskole i en lille sønderjysk stationsby helt ude ved Vadehavet. Skolen skulle lave billedtæpper som kunst. Det var helt nyt, indtil da kun prøvet i Norge. På ét år blev tæpperne berømte over hele Europa. Vist på udstillinger i overalt i Tyskland og Østrig-

Ungarn, på verdensudstillinger i Paris, New York og Torino. Solgt gennem de førende kunstforretninger i Paris, Hamburg, Berlin, München, Helsingfors ... Vævet på filialer fra Nordslesvig til Transsylvanien, efterlignet endnu flere steder. I dag repræsenteret på førende europæiske kunstmuseer - i Hamburg, Berlin, Krefeld, München, Budapest, London: Billedtæpperne fra Væveskolen i Skærbæk.

I Danmark er de stort set ukendte. Hvorfor? Jo, Skærbæk var dengang under tysk herredømme.

Og væveskolen var et tysk initiativ i den mest dansksindede del af Sønderjylland. Skabt for at vise tysk succes deroppe ved grænsen - midt i den værste undertrykkelsestid under Slesvig-Holstens overpræsident v. Köller. Initiativtageren, pastor Johannes Jacobsen i Skærbæk, var også en skidt knægt: storgermaner, antisemit, alkoholiker, økonomisk fantast og storstilet fallent.

Men derude i Skærbæk blev der skabt verdenskunst. Scherrebeke blev simpelthen starten på det 20. århundredes tekstilkunst - og de står stadig i dag som et af symbolerne på Europas nye stil, Jugend eller Art Nouveau. Berømte kunstnere som Otto Eckmann, Johannes Wohlers, Walter Leistikow, Hans Christiansen, Otto Ubbelohde, Bruno Paul og Henry Van de Velde kappedes om at levere motiver og forlæg. Men det blev en kort storhed, som en drøm. 6 år, 1896-1903, varede det, så kom fallitten. Bagefter sad skolens trofaste lærerinde, Marie Lübke, og vævede videre. Så kom Genforeningen, så var også det slut.

Initiativet kom fra Justus Brinckmann og Friedrich Deneken på kunstindustrimuseet i Hamburg. De ønskede at skabe en ny "nordisk" kunst i Tyskland med inspiration fra den norske tekstilkunst, der ligesom hele Jugendstilen var stærkt påvirket af japansk kunst. Denekens gamle klassekammerat fra Haderslev Katedralskole, pastor Johannes Jacobsen i Skærbæk, som var i gang med at bygge virksomheder for at styrke tyskheden i Nordslesvig, greb idéen og oprettede en væveskole i sin hjemby.

Også Kunstindustrimuseet i København så straks kvaliteten. I 1898 købte museets direktør Pietro Krohn to Skærbæk-tæpper, og hans medarbejder Emil Hannover skrev om tæpperne i flere danske tidsskrifter. Men så fik de på puklen af den nationalt sindede presse: Det var forargeligt og u-nationalt at støtte sådan et fortyskningsforetagende - Slut, der måtte ikke købes flere! Siden har stort set ingen talt om Skærbæk-tæpper nord for Kongeåen.

I Tyskland kom genopdagelsen allerede i 1960'erne, da man begyndte at forsone sig med Jugendstilen. I 1984 skrev lederen af museet på Gottorp, Ernst Schlee det første store værk om emnet. Også lokalmuseet i Skærbæk og dets leder H.E. Sørensen begyndte at indsamle og skrive om tæpperne. Siden har de været vist flere gange rundt om i Europa, og i 2002 tog Museumsberg Flensburg initiativ til en storstilet vandreudstilling i Tyskland. Museet i Flensburg har nemlig verdens største samling af Skærbæk-tæpper, bl.a. fordi de overtog konkursboet efter væveskolen i 1903.

Det er denne samling, som vi nu har fornøjelsen ved at kunne vise på Museet på Sønderborg Slot, suppleret med lån af Skærbæk-tæpper fra museet på Gottorp, Skærbæk Museum, Haderslev Museum og Tønder Museum sammen med Sønderborg Slots egne 5 Skærbæk-værker og stykker i privateje. Desuden har vi fra Kunstindustrimuseet i København fået lov til at låne to store billedtæpper af de norske kunstnere Gerhard Munthe og Fri-

da Hansen - den kunst, der var blandt forbillederne for Skærbæk.

Med udstillingen vil Museet på Sønderborg Slot gerne være med til at give Skærbæk-tæpperne deres fortjente plads i den sønderjyske kunst- og kulturhistorie - selv om de var resultatet af et tysk initiativ midt i den værste nationale kamp. Ja, for museet - der til daglig beskæftiger sig med tysk og dansk i

grænselandet - gør det netop Skærbæk-tæpperne ekstra interessante. Vi har da også vovet at trykke plakaten i de blå-hvid-rød slesvigholstenske farver - for de var nemlig varemærket for væveskolen.

Det er altså første gang i 105 år, Skærbæk-tæpper vises på en større udstilling i Danmark! - Forhåbentlig ikke den sidste.

*Museet på Sønderborg slot
pressemeddelelse*

TENENs arrangement på Københavns Rådhus den 25. oktober 2003:

Storvask, Rolf Krake og pandekager

Joyce Svensson fra Martin Nyrop Selskabet bød TENENs medlemmer og andre interesserede velkommen på Københavns Rådhus, til arrangementet om de gobelinvævede vægtapeter i magistratens forværelse.

Irene Skals og Marianne Rasmussen fra Nationalmuseets bevaringsafdeling i Brede viste lysbilleder og dvd-film og fortalte om, hvordan man havde fået penge til at rense og restaurere gobelinerne på Københavns Rådhus, som gennem årene var blevet meget snavse og helt havde ændret farver.

Københavns Rådhus er tegnet af arkitekt Martin Nyrop og blev bygget fra 1892 til 1905. I denne forbindelse blev der startet en indsamling blandt byens borgere, der skulle rejse midler til en gobelinserie med Lorenz Frøhlichs illustrationer til Fabricius' Danmarks Historie.

Den første karton blev færdiggjort i 1904, men allerede i 1908 døde Frøhlich, og fra da af blev arbejdet lagt i hænderne på Joakim

Skovgård og Malthe Engelsted. Dagmar Orlík ledede vævestuen, der blev indrettet på rådhuset. Arbejdet måtte skride frem i takt med at pengene kom ind, hvilket betød at man aldrig fik lavet en samlet farvesætning for gobelinerne, men måtte skifte garn undervejs. Den sidste gobelin blev vævet færdig i 1920.

Gobelinerne hænger i Magistratens forværelse, der ligger mellem mødesalen og rådhusets festsal og det betyder, at værelsets hovedfunktion i dag er som anretterværelse.

Motiverne fra gobelinerne er taget fra gamle danske sagn:

- *Kong Skjold binder bjørnen:* Kong Skjold er en meget stærk sagnkonge, der bekæmper en bjørn med de bare næver.
- *Regnar Lodbrog og Thora Bogarhjort:* Kongedatteren Thora er indespærret i en borg af en lindorm. Hendes far lover, at den der befrier hende skal få lov til at ægte hende. Regnar tager vådt tøj på, som fryser til is, da

han går ud i kulden. Lindormen er magtesløs og Regnar dræber den og får Thora.

- *Rolf Krakes død*: Svenskerne besøger Danmark, hvor de snigmyrder Rolf Krake og hans kæmper.
- *Hagbard og Signe*: Den norske prins Hagbard elsker den danske prinsesse Signe, men da han har dræbt hendes bror, er det en vanskelig forbindelse. Hagbard forklæder sig som skjoldmø, men bliver afsløret og dømt til døden. Inden da har Signe svoret, at ser hun ham i galgen, vil hun følge ham i døden.
- *Uffe hin spage og de sachsiske kæmper*: Uffe er søn af den danske Wermund og har ry for at være veg og sløv. Men da sachsenserne kommer for at undertrykke Danmark, vågner Uffe op. Han vil kæmpe alene mod den

sachsiske prins og hans bedste mand. Uffe dræber dem begge.

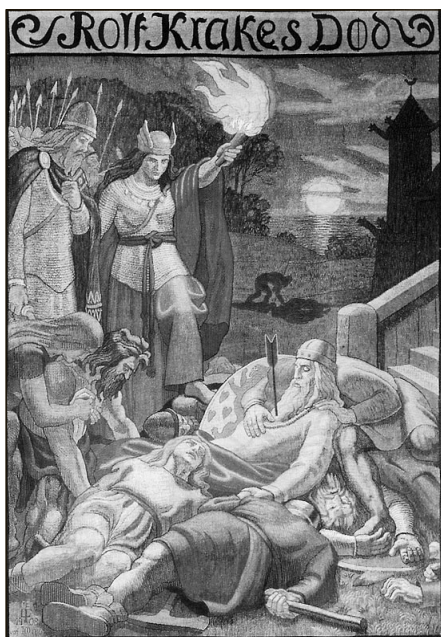
- *Hjalmar og Angantyr*: Begge elsker de den skønne Ingeborg og kommer i tvekamp om hende. Angantyr dræber Hjalmar, som er gift med Ingeborg. Da hun får overbragt Hjalmars ring som bevis på, at han er død, sørger hun sig selv til døde.

(Motivbeskrivelserne er citeret fra www.gobelin.dk).

*

Den første vævning, der blev færdig var *Skjold og Bjørnen* – 1905. Den har en meget lys farveholdning. Frisen nederst var først udført som applikation, men den blev senere udskiftet med en vævet udgave. Det var Skovgaard, der tegnede friserne i de to gennemgående farver. Den anden vævning var *Uffes kamp med saxerne*. Her var man mere tilfreds med farverne. Først vævede man med franske garner, men de falmede for meget og senere fik man garn fra Lund, der bedre kunne holde farverne. Vævningen med *Hagbart og Signe* blev tilpasset dørpartiet i magistratsforværelset. Vævningen *Rolf Krakes død* fik kraftigere farver, så “der var noget at falme af”. Der blev vævet mellemstykker, som skulle ligne søjler og pilastre. Disse mellemstykker var først laksefarvet stof, men senere vævet i gråt. Ved vævningen *Hær Fader* ses disse mellemstykker tydeligt. Tekstbåndet, der hænger mellem de to vinduer er et hyldestdigt til Fröhlich. Jørgen Olrik skrev det.

Det var væveren Dagmar Olrik, der stod for vævestuen, som blev indrettet på Rådhuset, så billedtæpperne blev vævet på stedet.

Pladsholder - én side

Pladsholder - én side

Pladsholder - én side

Pladsholder - én side

Pladsholder - én side

Pladsholder - én side

Pladsholder - én side

Pladsholder - én side

1920 blev vævningerne færdige og hængt op på Frølichs 100 års dag. (læs mere i Lise Warburgs bog: *Et dansk gobelinværksted i det 20. århundrede 1962-2002*, Attika, 2003).

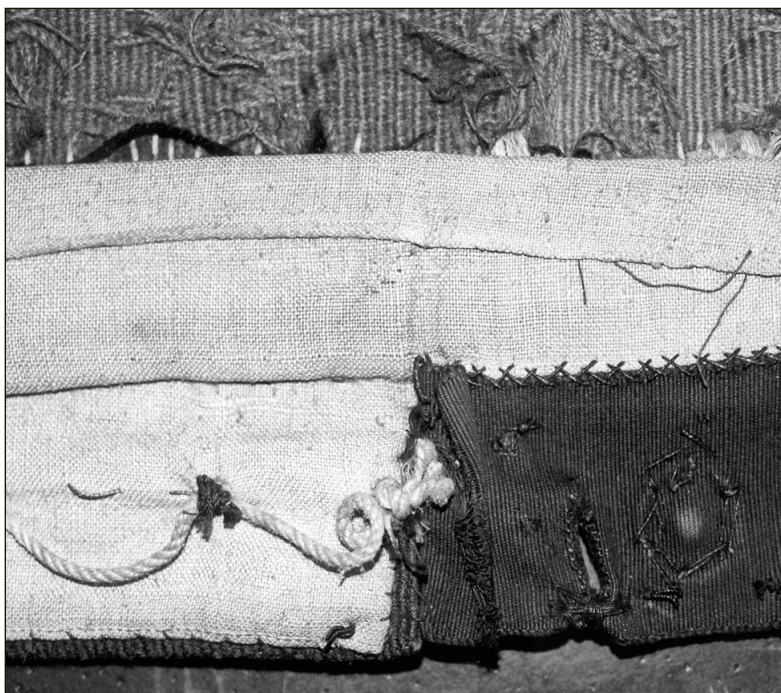
Da vævningerne har måttet lægge øre og garn til meget, bl.a. tobaksrygning, var de efterhånden blevet meget snavsede. Nationalmuseet i Brede stod for nedtagningen. Vævningerne blev rullet fra siden og hægtet og "trykket" af de små messingsøm langs de vævede kanter på baggrundsstoffet. Baggrundsstoffet var rødt hørlærred, som sad fast på væggen med et vævet uldbånd med små messingsøm i. Vævningen sad fast med en snor i kanten og blev hægtet ned over messingsømmene. Det var nødvendigt for konservatorerne at bære støvmasker, da det støvede utrolig meget. Der var hvide gjordstrimler på bagsiden af vævningerne, hvilket havde gjort at der på forsiden

var samlet støv og snavs på en sådan måde, at man fra forsiden kunne se, hvor gjordene sad. Det røde hørstof på væggen blev erstattet med nyt polyesterstof, der er mere bestandigt i forhold til "vejr og vind". Alt blev afmonteret, og den evindelige diskussion blandt vævere og konservatorer om monteringen fortsatte. Skal der gøres på? Og hvordan? Og af hvad? De er fjernet på de nyvaskede vævninger. Med den påsyede snor i kant kan man efterhånden stramme til, så vævningen altid hænger fint og plant. De gamle tryklåse er blevet erstattet med velcrobånd. Alt blev støvsuget i Brede, gennem et net, for ikke at ødelægge vævningerne. Nu kunne de sendes med lastbil og medfølgende konservatorer fra Brede til Mechelen i Belgien, hvor De Wit har sit store konserveringsværksted. Dette sted blev valgt, fordi de havde tilpas store redska-

Den gamle monterings fjernes inden vask. Det er konservator Else Østergård, som er i gang med arbejdet.

*Gammel
montering
med snore
og tryklåse.*

ber og vaskekar, og de kunne med de store og mere moderne maskiner styre processen, så farverne ikke løb, når garnet blev vådt.

Der blev også vist en dvd-film fra Royal Manufacturers of Tapestries, de Wit i Mechelen, *www.dewit.be*. På denne hjemmeside kan man se hele processen med vask og reparation af gobelinvævede billedtæpper.

Da vævningerne kom retur til Danmark, skulle de hænges op. Der kom nye kanter hele vejen rundt. Der var allerede opsat nyt baggrundsstof, og de gamle uldborter var på plads. Vævningerne var krympet! Det kan ses i dag, hvor man også kan skimte den finurlige ophængning, når man ser det godt efter i sømmene. Der var kun ska-

der ved sammensyningerne af det lyse og mørke ved friserne, mens resten var i en meget fin stand. Ophængningen var fuldført den 20. december 2002.

Nu kunne selskabet selv tage vævningerne i øjesyn i magistratens forværelse, hvor man stadig må ryge! De gobelinvævede vægtapeter blev beundret, der blev diskuteret, svaret på spørgsmål, og så var der serveret – rådhuspandekager og vin.

Til sidst kunne vi gå i rådhusets bryllupssal, hvor der hænger en gobeliner, hvor det en danske folkevise, der er temaet – tegnet af Joakim Skovgaard.

Det var en rigtig dejlig dag på Rådhuset.

Jytte Fromberg

Med nål og guldtråd – et foredrag om guldbroderi

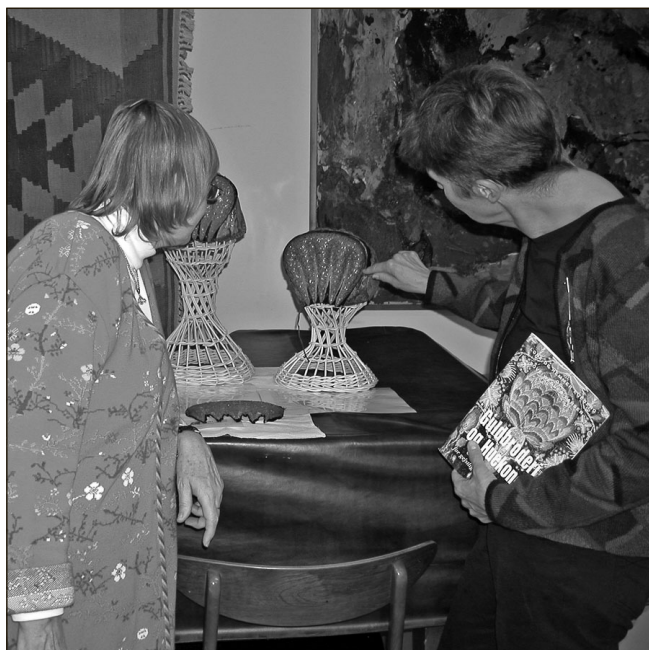
Håndarbejdets Dag blev markeret på Værløse Museum søndag den 9. november med et foredrag om guldbroderi set i en europæisk sammenhæng. Ca. 25 tilhørere, herunder ekspertisen inden for viden om guld- og sølvnakker, var mødt op for at høre Lone de Hemmer Egeberg fortælle om sin studie af den ædle teknik. Det var en eftermiddag, hvor interessen for netop denne type pragtbroderi og kunsthåndværk endnu engang blev slået fast. Eksempelvis havde en af de fremmødte "klædt sig på" til anledningen, idet hun medbragte et smukt eksemplar af en guldnakke, der var endt som en dekorativ selskabstaske. Og en anden blandt tilhørerne kom tilrejsende fra Fyn og glædede

sig meget over at kunne kombinere et familiebesøg med foredraget.

Lone tog udgangspunkt i sit bidrag til bogen *Guldbroderi og Huekoner*, der blev udgivet af Værløse Museum tidligere på året. Endvidere supplerede hun med nogle beretninger om guldbrodøser fra vor tid.

Efter foredraget demonstrerede Silke Annet guldbroderiet i praksis. Med en kø af interesserede omkring de medbragte broderirammer var Annet medvirkende til, at flere af de fremmødte gik hjem med glæden over at "have haft tingene i hænderne". Derved blev det endnu engang bekræftet, hvor vigtigt det er at museerne også medtænker studiesamlinger i indsamlingspolitikken.

*Ellen Elisabeth Jensen
Værløse Museum*

Stine Huekones egen hue var i dagens anledning gæsteudlånt fra Farums Arkiver og Museer.

Annet og Lone studerer her Stine-huernes særkende: Hønsfodsmønsteret.

Foto: Vibeke Lilbæk.

Besøg i Klunkehjemmet

Lørdag den 29. november begav 15 af TENENs medlemmer sig på en tidsrejse tilbage til 1890. Det var det år, Tekstilgrosserer Rudolph Christensen og hustruen Elina indrettede deres vinterbolig i Holmens Kanal.

Alt var topmoderne og i bedste kvalitet, derfor er det meste stadig i god stand. Alt er dokumenteret, så man ved hvilke håndværksmestre, der har udført de forskellige ting. For os virker det suspekt, når noget giver sig ud for at være noget andet. Sådan var det ikke dengang, 'ådring' var sagen. For eksempel ser stuklofterne ud som om de er udskåret af træ og en dør, der egentlig er af fyrretræ, ser ud som nød på den ene side og egetræ på den anden.

For det højere borgerskab var det en tid, hvor visitkortene i opsatsen havde stor betydning. Var man interesseret i håndarbejde kunne man indforskrive de mest moderne mønstre fra Paris, og når man var færdig, overlade den kedelige montering til et firma, der havde personale til den slags.

Til gengæld blev der lavet håndarbejde i store mængder og forskellige teknikker, ikke kun i stilarten 'Historicisme', men også den efterfølgende stil 'Art Nouveau'. Det virker passende at bruge den franske betegnelse i denne forbindelse, i stedet for den danske 'Skønvirke' eller den tyske 'Jugend'. Uden Esther Grølsteds kyndige gennemgang havde jeg aldrig lagt mærke til alt det asymmetriske, der er så typisk for denne stilart.

Invitationen til arrangementet indeholdt litteraturhenvisninger, men kig også i Bonniers store Håndarbejdsleksikon under Filering (bind 6 side 45), der er et udsnit af gardinerne i forældrenes soveværelse. Her kan man se tidens kombination af forskellige teknikker. Når I hører, at gardinernes tilstand ikke mere tillader, at de hænger på deres plads, kan I også forestille jer alle bekymringerne med at holde stedet i orden.

Esther Grølsted fortalte at hun midlertidigt havde fået ansvaret for Klunkehjemmet for år tilbage. Med hendes kombination af pietetsfølelse og praktisk sans er det ikke mærkeligt, at hun stadig har det meget specielle job.

Der var en ekstra bonus ved vores besøg, stedet var allerede pynnet til jul, så man følte sig hensat til Peters Jul.

Tak for en hyggelig og interessant tur.

Vibeke Ervø

“Venner, ser på Danmarks kort, Ser, så I det aldrig glemmer ...” (8)

Fanøkvindernes dragt

Endnu i 1950'erne var det velkendt, at kvinderne på Fanø færdedes i den særlige dragt, som de havde været kendt for gennem lange tider. Mændene havde meget tidligere vænnet sig til at gå i tøj, der ikke adskilte sig nævneværdigt fra det, man så i Ribe eller andre steder omkring.

Men der var trods alt ved at være så få kvinder i den traditionelle dragt, at der heldigvis var folk, som fik tanke for at sørge for at passe på dragterne, efterhånden som de

gik af brug. I 1953 begyndte foreningen “Fannikerdagen” at arrangere en årlig sommerbegivenhed i juli måned, hvor så mange som muligt fandt tøjet frem af gemmerne og tog det på til glæde for både turister og den hjemlige befolkning. Midt i 1960'erne blev det aktuelt at indsamle dragterne til en ud-

stilling i Nordby, og der var på det tidspunkt kun nogle ganske få gamle kvinder, som blev ved at klæde sig i hovedtøj med de karakteristiske ternede tørklæder, skørter foldet på gammel vis, og hvad mere der hørte til.

Sammen med dragterne blev der også indsamlet fotografier af, hvordan folk havde gået klædt, så langt tilbage som fra slutningen af 1800-tallet. Der er billeder fra festdage, ikke mindst bruden i sin stads. De røber, at der skete en ændring allerede fra 1890'erne, så den gamle krans af tøjblomster kaldet

bore blev erstattet af brudesløret. Også på anden måde kan der iagttages en mere tidssvarende påklædning. Det kan sættes i forbindelse med, at Esbjerg blev grundlagt i 1860'erne, for at der kunne skabes nye, gode havneforhold. Det medførte snart, at skibene ikke mere blev indregistreret i Nordby på Fanø, men i Esbjerg. Når kvinderne fulgte med deres mænd på de lange sørejser, gik de også over til at anskaffe sig almindeligt bytøj til rejserne, hvad enten de fortsat gik med den gammeldags dragt hjemme, eller de helt gik bort

Skørt af uldent stof er lagt i tætte piber og med ritråde på tværs med mellemrum i hele skørtets længde, så det kan ligge i standkisten og være klar til brug, når lejligheden kom. Rining og fotografering er foretaget specielt til TENENs læsere af Rigmor Petersen, der passer Dragtsamningen i Fanø Skibsfarts- og Dragtsamling.

fra at bære dragten. Det sidste skub kom, da det under den første verdenskrig blev umuligt at skaffe de særlige tørklæder og mønstrede fløjlsbånd, som var en nødvendig besætning på kvindetrøjerne.

Nogle af de ældre kvinder, som i 1960'erne trods alt har brugt dragten, har fortalt, at de i deres yngre dage også havde gået med almindeligt tøj, som moden var. Men i årene efter Genforeningen i 1920 vendte stemningen delvis, skønt Fanø ikke havde været direkte berørt af den preussiske besættelse, og de var igen begyndt at gå med de dragter, der fandtes i deres hjem. Der blev ikke mere tale om nyanskaffelser i nogen videre udstrækning. I så fald måtte de mønstrede fløjlsbånd erstattes af ensfarvede sorte fløjlsbånd, som blev broderet med de rette blomsterranker.

Mange dragtstykker og en vis viden om deres brug er på denne måde blevet holdt i ære. Detaljer om tilvirkningen kan vi kun udlede ved at iagttage dem. Men til opbevaringen har ejerne bevaret et hånddelag. Det kunne opleves i måden at lægge de figursyede trøjer sammen på, med foret ud af, forstykkerne foldet hver to gange i mod ryggen, som skal ligge helt glat, og de ret snævre tosøms ærmer glattet ud, så folderne er på siderne af ær-

merne og bukket op i albuehøjde. Således kunne trøjen lægges hen i en af datidens store standkister til næste gang den skulle bruges uden at få forkerte folder.

Skørterne af uldne stoffer blev lagt i tætte piber. De blev riet, så piberne lå helt regelmæssigt, og når skørtet blev fugtet let og til sidst tørret i bageovnen, var det plisseret. Hvis et skørt skulle lægges hen til lang tids opbevaring, kunne der sættes nye ritråde i med omkring 10 cm mellemrum i hele skørtets længde. Så kunne også det tåle at ligge i standkisten og være klar til fornyet brug, når tiden kom.

Forklædet var syet af samme stof som trøjen. Det viste den lille forskel mellem Nordby-dragten og den, der brugtes i Sønderho: På sydøen blev forklædet pibet på samme måde som skørtet hele vejen ned; i Nordby var stoffet rynket til linningen, men det blev lagt sammen i omkring 5 cm dybe folder, som fik lov at blive, når forklædet blev taget på.

Hanne Frøsig Dalgaard

Litteratur:

- "Fannikerdagen's dragtsamling, af Hanne Frøsig, Nordby 1966, 10 sider.
- Fanø Skibsfarts- og Dragtsamling <http://www.fanoskibs-dragt.dk>
- Ellen Andersen: *Danske bønders klædedragt*, København 1960.

Rettelse:

Under billedet af pibekraven på forsiden af bladet TENEN, efterår 2003 oplyses fejlagtig, at kraven

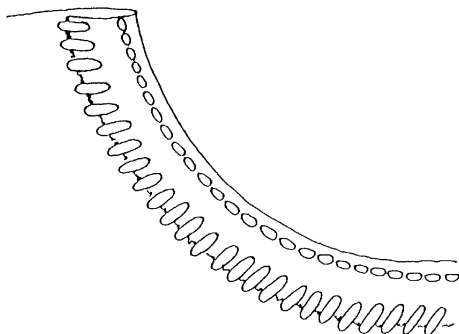
tilhører Kulturen i Lund. Det er ikke rigtig, da den er i privat eje. Tak til Britta Hammar for rettelsen.

Boganmeldelse:

Else Østergård: *Som syet til jorden: Tekstilfund fra det norrøne Grønland*. Århus: Aarhus Universitetsforlag, 2003. 298 sider i stort format, illustreret i farver. ISBN 87-7288-934-9. Pris 348 kr.

Det sensationelle fund i 1921 på kirkegården i Herjolfsnæs af 70 stykker tekstil fra middelalderens dagligdragt udgør bogens kerne, afrundet med en gennemgang af samtlige fund af fragmenter og redskaber. Den grønlandske permafrost har bevaret denne tekstilskat gennem århundreder. I kortere perioder var jordens øverste lag optøet så meget, at der kunne vokse revling og dværgpil, hvis rødder groede som tynde tråde gennem kister og dragter. Dette fik Poul Nørlund, der stod for den store udgravning, til at skrive, at de bogstavelig talt havde syet fundene fast til jorden.

Vi kender en del af disse overraskende modeprægede dragter fra bl.a. Nationalmuseets udstilling

Afslutning af halskant med priksyning syet igennem ombøjningen og kastesting der hæfter trevlekanten ned til dragten

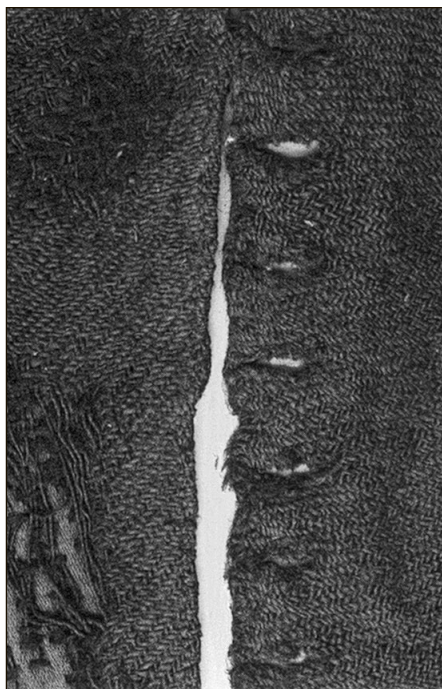

Knapper syet af samme vadmél, som dragten de blev fundet sammen med. Knappen nederst til højre er på billedet vendt med bagsiden op.

Den farverige middelalder i 1999, ligesom der er fremstillet en række rekonstruktioner til mere permanent fremvisning. Da fundene er skrøbelige og samtidig så vigtige for dragtforskning i hele Europa, ligger de nu i et mørkt og klimastyret magasin.

*

Bogen falder i to dele, nemlig først en meget levende og engageret beskrivelse af dragtdele og fragmenter samt fremstillingsprocessen. Derefter følger et mere eksakt katalog med alle registreringer og analyseresultater i form af skemaer og diagrammer samt naturligvis noter, bibliografi og ordforklaring. Mens sidstnævnte rummer alle detaljer som fagfolk vil efterspørge, er første del så spændende og levende, at man bliver suget ind af beskrivelsen af nordboernes levevis og

Udsnit af ærmeslids med 16 knaphuller med ca. 15 mm afstand. Der er ingen spor af syning rundt om knaphullerne.

materielle kultur og ikke har lyst at slippe bogen igen. Materialer, redskaber, teknikker, snit og syninger gennemgås meget tænksomt og omsorgsfuldt og tolkes på en ny måde. Else Østergård har livslang erfaring som konservator og arbejdet specielt med disse fund, og hun kombinerer den med en stor viden om middelalderens kultur og historie, således at resultaterne kan sættes ind i en større ramme. Det store perspektiv og den personlige udformning gør bogens første del spændende som en roman.

Materialet er unikt og analysen af fibre og farver – udført og beskrevet af Penelope Walton Rogers,

som leder Textile Research i York i England - kan bruges ved identifikation af norrøne tekstiler udenfor Grønland, eksempelvis det arktiske Canada og vikingetidens England. Bogens rækkevidde illustreres derfor også af en samtidig udgave på engelsk, mens nærværende udgave har et resumé på grønlandsk.

Lone de Hemmer Egeberg

Efterskrift:

- Billedet på dette blads forside viser en oprindelig næsten sort, langærmet dragt syet af grønlandsk vadmél i 2/2 kiper, vævet på en opretstående væv. Den har mange fine detaljer i snit og syning, eksempelvis indsatte kiler, der foroven afsluttes med afrundede spidser, der på en raffineret måde indpasses i forstykket og ryggen. I ærmeslidserne er der 16 vandrette knaphuller placeret med 15 mm's afstand, og slidserne er forstærket med en 8 mm smal singling, hvor stingene er syet ind i hvert eller hvert andet islæt. Sytråden er spundet af kæmmede dækhar af får (Z-spundet og S-tvundet).

Dragten er repareret i 1920-erne, hvor den blev lavet en del "museumsstopninger" med brunt og sort uldtråd ligesom den blev underforet med brunt shirting.

Den tyske dragthistoriker Martha Bringemeier (Priester- und Gelehrtenkleidung, Münster 1974) sammenligner snittet i denne kjortel fra omkring 1350 med den såkaldte Rochett, et gejstligt klædningsstykke, som findes bevaret fra den engelske helgen Thomas Becket, død 1170. Også hætslaget har været båret som del af den klerikale dragt, men hørte endnu i 1300-tallet tillige til almen mandsdragt. Det kan måske blive en sag for den kommende dragtforskning at søge at opklare de grønlandske nordboeres status.

- Se også Mytte Fentz' artikel: Dragtmode i Danmarks middelalder, TENEN 10. årg. nr. 1, Sommer 1999, side 3-9.

VIKTOR&ROLF PAR VIKTOR ET ROLF

***** PREMIÈRE DÉCENNIE

Viktor & Rolf par Viktor et Rolf –
 udstilling til 25. januar 2004 – Musée de la mode et du textile - Paris.

Kære medlem

For tiden betaler vi 196,72 øre per blad i postforsendelse. Den takst er sagt op fra 1. marts. Fremover skal vi betale fuld takst, fordi vort oplag er så lille.

Et lovforslag om oprettelse af en pulje til en delmængde af de ramte blade er til behandling i Folketinget (www.kum.dk).

Før loven er vedtaget, kan der intet oplyses om størrelsen og administrationen af puljen, men vi kan

ansøge om tilskud fra denne "til distribution af visse periodiske blade og tidsskifter af almennyttig eller humanitær karakter eller inden for områderne kultur, undervisning, idræt, miljø og religion."

Vi agter naturligvis at søge puljen, men må se i øjnene, at fra 1. marts skal vi betale fuld portopris for distribueringen af TENEN.

Anni Mejdhall

ARRANGEMENTS- OG UDSILLINGSKALENDER

TENEN inviterer: Generalforsamling i Sønderborg, lørdag den 13. marts 2004. Dagsorden og tur-indbydelse er på side 9.

Nordjyllands Kunstmuseum:

Engle de findes! Åsa Wettres samling af engle fylder montrer, lofter og vægge på museet. Til 22. 2. 2004.

Adr.: Kong Christians Allé 50, 9000 Ålborg.

Viborg Stiftsmuseum:

Femme fatale. 33 "Netmasker" udstiller forførende, fornyende, frækt og festligt strikket skrud. 20. 3. – 9. 5. 2004.

Adr.: Hjultorvet 4 og 9, 8800 Viborg.

Skanderborg Museum:

Art to wear – strikket beklædning af Lone Bullinger. Til 4. 3. 2004.

Adr.: Adelgade 5, 8660 Skanderborg.

Textilforum:

Haandarbejdets Fremmes 75-års udstilling. Dronning Margrethe har i år stået for Årets Korssting. Til 8. 2. 2004.

Dyner, Drejl, Dragter og Dukker. En udstilling fra Textilforums samlinger. Til 7. 3. 2004.

Femme Fatale. Foreningen Netmaskerne. Slip den indre strikkedjævel løs. Til 14. 3. 2004.

Inside Spain – Outside my window. Tekstildesigneren Charlotte Houman har arbejdet med Fabers præfabrikerede rullegardinlærred. 12. 3. – 2. 5. 2004.

Anne Damsgård. *Drømme og dristige draperinger*. 20. 3. – 31. 5. 2004.
Adr.: Vestergade 20, 7400 Herning.

Randbøldal-Museet:

Kunstudstilling med tekstildesignere. 27. 3. – 27. 4. 2004.

Adr.: Dalekildevej 1 A, 7183 Randbøl.

Skærbæk Museum:

Tæpper fra Væveskolen Skærbæk. Ca. 15. 5. - 17. 9. 2004.

Adr.: Storegade 47, 6780 Skærbæk.

Museet på Sønderborg Slot:

Den glemte verdenskunst fra Skærbæk. De vævede tæpper i jugendstil blev hurtigt kendte i Europa, men ikke regnet for noget i Danmark. Nu vises for første gang her i landet 100 af de enestående værker. Til 18. 4. 2004.

Adr.: Sønderbro 1, 6400 Sønderborg.

Gladsaxe Hovedbibliotek:

Anette Blæsbjerg Ørom. *Vævninger*. 1.3. – 21.3.2004.

Adr.: Søborg Hovedgade 220, 2860 Søborg.

Greve Museum:

Embroidery Mail – håndbroderi som kunst. 10. 2. – 25. 4. 2004.

Bryllup i sort og hvidt. Brude- og brudgomstøj fra o. år 1900. 16. 3. – 18. 4.

Adr.: Bækgårdsvej 9, 2670 Greve.

Borgerhuset i Greve:

Tråd og Væv 2004. Væveklubben i Greve udstiller 7. til 9. 5. 2004.

Adr.: Greveager 9, 2670 Greve.

Rosenborg Slot:

Dronningens kjole. Dronningerækken fra dronning Sofie (død 1631) til dronning Margrethe i form af helfigurportrætter og dragter. 24. 1. – 13. 6.

Adr.: Øster Voldgade 4 A, 1350 København K.

TENENs kalender udarbejdes på grundlag af arrangementer i *KultuNaut* – Den Elektroniske Kulturkalender. Yderligere oplysninger samt illustrationer modtages gerne direkte fra arrangører og deltagere. Send oplysningerne til Lone de Hemmer Egeberg.

Deadline for korte meddelelser er ca. to uger før bladet udkommer. Send oplysningerne til Lone de Hemmer Egeberg, som koordinerer listen.

Telefonliste for TENENs bestyrelse mv.

<i>navn</i>	<i>adresse</i>	<i>telefon / ePost</i>	<i>hverv</i>
Annet Laursen Skjelsager	Dorthesvej 2 3520 Farum	44 95 05 55 <i>silke-annet@detail.dk</i>	formand
Lone de Hemmer Egeberg	Gærdet 12 3460 Birkerød	45 81 15 97 <i>vdblom@worldonline.dk</i>	næstformand + redaktion
Anni Mejdahl	Nibshjergvej 10 7500 Holstebro	97 42 37 86	kasserer
Lis Slottved	Hjarupvej 10 6200 Aabenraa	74 63 03 50 <i>slottved@privat.dk</i>	sekretær, artikelregister
Bent Bille	Langgade 44, Flemløse 5620 Glamsbjerg	64 72 15 65 <i>familien.bille@get2net.dk</i>	bestyrelse
Hanne Frøsig Dalgaard	Bredebovej 33, 6.tv 2800 Lyngby	45 88 32 67 <i>hfd@tdcadsl.dk</i>	redaktion
Vibeke Lilbæk	Kollerødvej 39 3450 Allerød	48 17 16 47 <i>vofl@get2net.dk</i>	redaktion
Birgitte Mailand	Bøgeskovparken 29, 8260 Viby J	86 28 28 30	suppleant
Flemming Lundholm	Ravningvej 10, Ravning, 6760 Ribe	75 43 77 06 <i>beiderwand@post.tele.dk</i>	suppleant
Margit Ambeck	Lyshøjgårdsvej 87, 1.th 2500 Valby	36 30 61 50	suppleant
Lucie Borgsmidt-Hansen	Broholms Allé 28 2920 Charlottenlund	39 64 31 85	revisor
Susanne Nielsen	Sasserød 16 5462 Morud	64 83 11 26	korrektur, forklæder
Frits Lilbæk	Kollerødvej 39 3450 Allerød	48 17 16 47 <i>vofl@get2net.dk</i>	redaktion

TENENS publikationer

*Tråden i øjet. Noter til engelsk sytråds historie. 75 kr.
CD-rom: Folkelige broderier fra 6 danske øer. 125 kr.*

... plus forsendelse ...

Bestilles hos foreningens formand:

*Annet Laursen Skjelsager,
Dorthesvej 2, 3520 Farum, telefon 44 95 05 55.*

På tur med LOTTO OY-LOT

Den 17. august om aftenen var det perfekt vejr til en ballonflyvetur i solnedgangen. Som deltagere var vi med til både at sætte ballonen op og pakke den sammen igen. Det var en stor glæde at se, hvor meget tekstil og håndarbejde, der var forbundet med grejet.

LOTTO er Danmarks største varmluftsballon og den rummer 310.000 engelske kubikfod svarende til omkring 8800 kubikmeter.

Betragtet som en kugle med kendt rumfang, er overfladen 2060 m².

Ballonen er syet sammen af 28 lodrette stykker faldskærmsstof. På indersiden er den behandlet med noget brandhæmmende. Det er nødvendigt, da temperaturen i toppen bliver over 100 grader under flyvningen. Udvendigt er stoffet behandlet så solens nedbrydning af materialet hæmmes.

Et ballonhylster kan holde ca. 6 år og kurven kan normalt holde til 2 balloner.

Ballonen er under transport foldet sammen i en stor pose på kun omkring en kubikmeter. Den er dog så tung, at der helst skal seks mand til at løfte den!

Ballonen var i august 2004 helt ny – kun 2 måneder gammel. Tovværket var utrolig gedigent – lignede sejlerreb, men var bare dobbelt så dyrt. Kurven var et mesterstykke for sig. Tænk – en vidjekurv til 14 personer + luftskipper og udstyr! Den var utrolig flot og lækker med røde bånd og dejlig polstring på kanter og stænger.

Vibeke Lilbæk
ballongrevinde af Kirkebjerg